

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

College van B&W van Gemeente Tiel
T.a.v.
Postbus 6325
4000 HH Tiel

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Onze referentie
1624374

Uw referentie
RSIN 20241113 00925 000

Datum 11 december 2024
Betreft Advies omgevingsvergunning rijksmonumentactiviteit

Naam Kerktoren Sint-Maartenskerk
Adres Kerkplein 4
Postcode/plaats 4001MX Tiel
Gemeente/provincie Tiel; Gelderland;
Monumentnummer 35569

Geacht college,

Op 20 november 2024 vroeg u mij u te adviseren over de voorgenomen wijziging(en) van bovengenoemd monument op grond van artikel 4.32 lid 1 onder b, van het Omgevingsbesluit (Ob). U heeft mij daartoe de aanvraag om een omgevingsvergunning toegezonden.

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning te verlenen met daaraan verbonden de volgende voorschriften:

- Aan het begin van de uitvoering van de restauratie Specialist Natuursteen van de RCE Hendrik Tolboom h.tolboom@cultureelerfgoed.nl uitnodigen op de steiger om gezamenlijk de conditie van de natuursteen aan de toren te bepalen en om afspraken te maken over materiaalkeuzes, ontwerp en bewerking van de benodigde natuursteen.

Hieronder licht ik toe hoe ik tot dit advies ben gekomen. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag.

Het plan

Het plan behelst de restauratie van de toren van de Sint Maartenskerk in Tiel.

Motivering

U vraagt mij om op de definitieve vergunningsaanvraag voor de restauratie van de toren van de Sint Maartenskerk te reageren. Eerder heb ik d.d. 5 augustus 2024 met kenmerk 1579258 een preadvies uitgebracht. Ik wil u als College

hartelijk danken voor uw betrokkenheid bij dit dossier en voor het feit dat u de noodzakelijke extra financiële middelen voor de restauratie beschikbaar wil stellen. Ook wil ik uw ambtelijk team en de adviseur Lakerveld hartelijk danken. In het voortraject heb ik met allen plezierig samengewerkt.

De monumentale toren is gebouwd na 1440 en is grotendeels met tufsteen bekleed. De toren bestaat uit drie geledingen, elk versierd met drie van tracteringen voorziene spitsboognissen in ieder gevelvlak, en gedekt met een eenvoudige vierzijdige spits. In 1960 is de toren mede op advies van de RCE van een balustrade voorzien. Zoals veel torens die na de Tweede Wereldoorlog zijn gerestaureerd en wederopgebouwd, zijn op grote schaal bakstenen met een bekleding van tufsteen gebruikt. In de loop van de jaren ontstonden er met name bij de (nieuwe) tufstenen delen van de toren problemen en vonden er al grotere en kleinere herstelwerkzaamheden aan het gebouw plaats.

De huidige restauratie is ingegeven omdat na inspectie bleek dat de tufstenen gevelbekleding (Ettringer en/of Hasenstoppler) van de toren sterk verweerd is en aan het einde van zijn levensduur is. Delen tufsteen zijn al naar beneden gekomen. Het voorstel is om de balustrade als geheel te vervangen voor Peperino Grigio Duro. Deze keuze is mede bepaald omdat de hoekpinakels op de balustrade al in 1986 zijn vervangen in dit zelfde materiaal. Zo wordt voortgebouwd en aangesloten op de eerdere keuzes voor het toepassen en vervangen van het tufsteenmateriaal tijdens de restauratie en de wederopbouw in de jaren vijftig/zestig en de herstelwerkzaamheden aan de toren in de jaren tachtig van de twintigste eeuw. Ook wordt met Peperino eenheid gezocht in materialisering.

Het paramentwerk alsmede delen van de tracteringen, montants, afzaten en waterlijsten van de toren zullen plaatselijk worden vernieuwd. Hiervoor wordt in plaats van het bestaande Ettringer en/ of Hasstoppler tufsteen, Weiberner tufsteen toegepast. Dit is een goede keuze. Weiberner tufsteen is iets minder poreus en dichter van structuur en geschikter om lijsten mee te maken dan het Ettringer tufsteen. Daarbij is prettig om te zien dat de gehele restauratieaanpak heel terughoudend is. De keuze is gemaakt om het nog in goede staat verkerende materiaal van waterlijsten en tracteringen te behouden. Alleen de onderdelen die noodzakelijk zijn worden vervangen. Daar kan ik me geheel in vinden. Voor het inboetwerk van de tufstenen gevelbekleding (geledingen) is het voorstel om zowel afkomend en nog goed materiaal van de balustrade als Weiberner tufsteen gebruikt.

Het voegwerk is slecht en zal aangepakt worden. Ook worden de eikenhouten galmborden vernieuwd. Zandstenen ornamenten worden vanwege de hoge ouderdom in hun huidige vorm gehandhaafd.

De steigers zullen binnenkort om de toren geplaatst worden en ik stel voor dat u dan zo snel mogelijk de adviseur natuursteen van de RCE Henk Jan Tolboom h.tolboom@cultureelerfgoed.nl uitnodigt om gezamenlijk de conditie van de natuursteen aan de toren te bepalen en over materiaalkeuzes, ontwerp en bewerking van de benodigde natuursteen na te denken. Houd rekening met meer beschadigd of verweerd tufsteen of met tufsteen dat onvoldoende diep in het achterliggende werk vastzit. Het kan op onderdelen ook mogelijk meevallen dat in de toren nog veel vooroorlogs tufsteenmateriaal van goede kwaliteit zit. Ook is van belang om het voegwerk zo terughoudend mogelijk te vernieuwen aangezien daardoor ook meer goede stenen beschadigd kunnen raken of breken.

Ik blijf tijdens de restauratie graag betrokken.

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij '*Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten*' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl

Afschrift verleende omgevingsvergunning

Graag wijs ik u op de verplichting in artikel 10.22a van het Omgevingsbesluit om de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap binnen een week na verlening van een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit een afschrift van de vergunning toe te zenden. Dit kan door toezending aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, via de Samenwerkingsfunctionaliteit van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,